

Indiske sanitetsenheder under Første Verdenskrig

Indledning

Det følgende er ikke en komplet fortegnelse over de mange enheder, der støttede den indiske hær under Første Verdenskrig, men en samling af brudstykker ved hjælp af hvilken, man får et indtryk af organisation mv.

Indiske sundhedstropper - historisk resume

Enhed	Oprettet	Bemærkninger
Indian Medical Service	1886	Det indiske lægekorps, indtil 1943. Fra 1915 hvervedes et større antal indiske læger, en udvikling som fortsattes herefter.
Indian Medical Department	1896	Organiserede engelske (få), anglo-indiske og indiske læger, med en kortere medicinsk uddannelse. Frem til ca. 1920 betegnet som <i>Indian Subordinate Medical Department</i> .
Army Hospital Corps	1896	Korpset - <i>Army Hospital Native Corps</i> (fra 1881) - organiserede sygehjælpere, og forestod sygehustjenesten for de engelske enheder stationeret i Indien.
Army Bearer Corps	1901	Organiserede sygebærere, rekrutteret fra de befolkningsgrupper, der havde "det at bære" som særligt erhverv - bl.a. <i>kaharis</i> - der siden blev en fællesbetegnelse for indiske sygebærere.
Queen Alexandra's Military Nursing Service for India	1914-1918	Kvindekorps, med engelske sygeplejersker, der tog sig af syge og sårede fra engelske enheder. Fra 1926 en del af <i>Queen Alexandra's Imperial Military Nursing Service</i> . (Kilde 6)
Indian Hospital Corps	1920	Erfaringerne fra Første Verdenskrig gjorde, at man samlede <i>Army Hospital Corps</i> og <i>Army Bearer Corps</i> i en enhed.
Indian Troops Nursing Services	1926	Kvindekorps, med indiske sygeplejersker, oprettet med inspiration i <i>QAMNS/QAIMNS</i> med det formål at tage sig af syge og sårede fra den indiske hær. Senere omdøbt til <i>Indian Military Nursing Services</i> .
Indian Army Dental Corps	1941	Tandlæger blev udskilt fra <i>Indian Medical Service/Indian Medical Department</i> og dannede et selvstændigt korps.

Indian Army Medical Corps	1943	Samlede <i>Indian Medical Service</i> , <i>Indian Medical Department</i> og <i>Indian Hospital Corps</i> .
Army Medical Corps	1950	I forbindelse med reorganiseringen af den indiske hær efter selvstændigheden antager lægekorpsset sit nuværende navn.

Indian Medical Service

*Korpsmærke
Indian Medical Service, 1940.*
Fra Kilde 1.

Det militære lægevæsen i Indien skriver sin historie tilbage til 1612, hvor Det ostindiske Kompagni ansatte sin første generallæge, John Woodall, under hvem en række civile læger blev ansat. Efterhånden som kompagniets interesseområder - og dets militære styrker - udvidedes ansattes egentlige militærlæger.

Fra 1764 blev disse en fast bestanddel af kompagniets hærstyrker ved oprettelsen af Bengal Medical Service, efterfulgt af oprettelsen af Madras Medical Service i 1767 og Bombay Medical Service i 1779. I april 1886 samledes disse lægekorps i ét - Indian Medical Service - med en generallæge i spidsen.

Organisationen var civilt præget, ikke ulig trænenhedernes [1](#)), og sanitetsenheder blev ligeledes opstillet ad hoc. Fra 1912 kom organisationen i fastere, militære rammer, og oprettelsen af organisatoriske sanitetsenheder påbegyndtes.

Lægekorpsset arbejdede med såvel syge og sårede fra de engelske enheder, der gjorde tjeneste i Indien, såvel som soldaterne i den indiske hær. De engelske enheder blev også støttet af personel fra det engelske lægekorps - Royal Army Medical Corps - i hvilke enheder, der dog også indgik indiske personel.

Gradstegn

Danske grader (1979)

Generallæge	Generalmajor
Stabslæge af 1. grad	Oberst
Stabslæge af 2. grad	Oberstløjtnant

Overlæge	Major
Reservelæge af 1. grad	Kaptajn
Reservelæge af 2. grad	Premierløjtnant
Reservelæge af 3. grad	Løjtnant
Underlæge	Sergent

Hvor der i begyndelsen af 1920'erne er ansat 681 læger i Indian Medical Service, i militære og civile stillinger, er kun. 150 af lægerne er indere, hvoraf de 102 er ansat fra 1915 og frem. (Kilde 2)

Det indiske samfunds struktur er her ganske tydelig - en engelsk baggrund og en engelsk anerkendt medicinsk uddannelse placerer en i toppen af systemet, mens en indfødt baggrund og en vis medicinsk uddannelse placerer en i bunden af systemet.

Det er dog samtidig området, hvor en anerkendt medicinsk uddannelse giver adgang til systemets højere niveauer, selvom antallet af indere/anglo-indere med en engelsk medicinsk uddannelse er begrænset.

Indian Medical Service.

Kort nr. 25 i serien

Colonial & Indian Army Badges,
John Player & Sons, 1917.

Lægerne i Indian Medical Service uddannes efter den engelske hærs forskrifter, og har en medicinsk uddannelse, der er anerkendt af den engelske lægeforening. Alle læger er kongeligt udnævnte (*King's Commission*), og bærer samme officersgrader som den engelske hær.

Teksten på bagsiden af kortet lyder således:

The badge of the Indian Medical Service. This service supplies medical officers for the Indian regiments, and shares with the Royal Army Medical Corps the higher military medical appointments in India. In addition, about half the officers of the service are, in time of peace, in civil employ, and it finds officers

for the civil medical appointments in India.

Indian Medical Department

Korpsmærke

Indian Medical Department, 1940.

Fra Kilde 1.

Korpset skriver sin historie tilbage til Det ostindiske Kompagnis hærstyrker i Bengalen, Bombay og Madras, og det første lokale korps blev oprettet omkring 1812. Fra 1896 blev de lokale korps samlet i ét, der frem til ca. 1920 bar betegnelsen Indian Subordinate Medical Department.

Lægerne i Indian Medical Department - engelske (kun få), anglo-indiske og indiske - har en kortere medicinsk uddannelse (= en tre-årig medicinsk uddannelse, der ikke er anerkendt af den engelske lægeforening). Korpsets engelske og anglo-indiske læger (*assistant surgeons*) gør primært tjeneste ved engelske enheder i underordnede funktioner - de øverste (tillagte) grader er major, kaptajn og løjtnant.

Korpsets indiske læger (*sub-assistant surgeons*) gør primært tjeneste ved indiske enheder, og bærer indiske grader (Viceroy's Commissioned Officers) - *subadar-major*, *subadar* og *jemadar*, nærmest svarende til kaptajn, premierløjtnant og løjtnant.

Army Hospital Corps

En velfungerende sygehustjeneste for indiske soldater blev først indført under Første Verdenskrig.

Indtil da var de sygehuse og infirmerier, der betjente indiske soldater, ganske primitive, og rummede i heldigste fald et antal senge, madrasser og puder samt en beskedent beholdning af tæpper, bækner og medicinsk udstyr. Når en soldat blev indlagt, medbragte han sit eget tøj og sengetøj. Forplejningen var den normale, suppleret af den særlige kost, der måtte blive bestemt som en del af behandlingen.

Northern Army	Southern Army og Burma
1st (Peshawar) Division	4th (Quetta) Division
2nd (Rawalpindi) Division	5th (Mhow) Division
3rd (Lahore) Division	6th (Poona) Division
7th (Meerut) Division	9th (Secunderabad) Division
8th (Lucknow) Division	Burma Division

Afdelingens læge ledede infirmeriet, bistået af en underlæge samt enkelte soldater, der ikke havde modtaget særlig uddannelse i sygepleje. Et antal hjælpere - kokke, vandbærere og fejjemænd - arbejdede også på infirmeriet. Talemåden - "at det kræver et godt helbred at være syg" - forekommer passende, men

det må erindres, at behandlingsmulighederne i det civile indiske samfund givet ikke har været bedre...

Sygehjælpere - og fra 1903 også Army Bearer Corps - var organiseret i 10 kompagnier, svarende til den indiske hærs 10 infanteridivisioner, jf. Kilde 3 [2](#)).

*Indisk sygebærer,
Army Bearer Corps,
Mellemøsten, ca. 1916.
Fra Kilde 8.*

Army Bearer Corps

Army Bearer Corps blev oprettet i 1901, og i det klasseopdelte indiske samfund var "det at bære" forbeholdt særlige befolkningsgrupper - *kaharis* [3](#)) - og betegnelsen *kahar* er da også delvis synonym for en indisk sygebærer; betegnelsen *dooly bearer* bruges dog også (*dooly* = bære).

Indiske civile hjælpere, Marseilles, 1914.
Fra et samtidigt postkort, afsendt 13. februar 1915.

Hvorledes dette korps mærke har set ud, er jeg ikke klar over, men soldaten til venstre fører et skuldermærke med korpsets forkortede navn - *ABC* - på sin turban. De tre nedadvendte vinkler på venstre underærme markerer mere end 12 års tilfredsstillende tjeneste, og de to lodrette bjælker, at soldaten har været såret to gange. Ordensbåndene er *Indian General Service Medal* og *1914 Star*. Analogt med engelsk praksis var sygebærerne nonkombattanter, og derved ubevæbnede.

Army Bearer Corps blev assisteret af et større antal civile hjælpere.

Styrketal

De følgende oplysninger er hentet i *Field Service Pocket Book (1914)* (Kilde 7), som dog ikke giver oplysninger om enhedernes detaljerede organisation. Sædvanligvis er periodens feltambulancer dog organiseret i tre delinger, hver med en teltsektion og en sygebærersektion.

Indian Field Ambulance, 1914

Personel	Antal	Dyr og trænkuske	Antal
Officerer	4	Rideheste	14
Underofficerer og menige (engelske)	1	Ambulance-/sygetransportkærrer (<i>tonga</i>)	8
Underofficerer og menige (indiske)	14	Okser (trækdyr)	16
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	157 4)	Muldyr (pækdyr)	16
Hjælpere (privat betalt)	22	Kameler (pækdyr)	38

Indian Cavalry Field Ambulance, 1914

Personel	Antal	Dyr og trænkuske	Antal
Officerer	4	Rideheste	14
Underofficerer og menige (engelske)	1	Ambulance-/sygetransportkærrer (<i>AT cart</i>)	16
Underofficerer og menige (indiske)	14	Muldyr (trækdyr)	40
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	165	Trænkuske	26
Hjælpere (privat betalt)	22		

De engelske feltambulancer i Indien er organiseret efter nogenlunde samme mønster som de indiske, dog med lidt flere hjælpere. Sondringen mellem hvem, der behandlede de sårede, er - i hvert fald i fredstid - skarp. Indiske feltambulancer behandler indiske soldater, mens engelske feltambulancer behandler engelske soldater. Først i løbet af krigen udvikles mere universelle enheder, der kan behandle alle soldater.

Mobiliseringsbeholdninger	Antal
British Field Ambulances	24
Indian Field Ambulances	41
British Clearing Hospitals	3
Indian Clearing Hospitals	12
British Stationary Hospitals	40
Indian Stationary Hospitals	0

British General Hospitals (500 beds)	4
	8
Indian General Hospitals (500 beds)	
	7
Advanced Depots of Medical Stores	

Mobiliseringsbeholdninger

Kilde 7 nævner, at der i Indien var oplagt mobiliseringsbeholdninger til en række sanitetsenheder.

Oversigten angiver samtidig de mest almindelige typer af sanitetsenheder.

Materiel og personel kunne sammensættes efter behov, og derved tilpasses den styrke, som den pågældende sanitetsenhed skulle støtte, jf. senere omtale af sanitetsenhederne i Ekspeditionskorps B (Østafrika 1914).

Transportmateriel

Muldyrkærre (AT Cart), Frankrig, 1914.

Fra et samtidigt fransk postkort.

Fotografiet viser en indisk læge og en engelsk sanitetsunderofficer.

Ved gengivelsen af kortet i Den indiske hær - Om trænenheder under Første Verdenskrig, Del 2 har jeg beskrevet lægen som tilhørende *Indian Medical Department*, men om tilhøret er dette eller *Indian Medical Service* kan ikke afgøres med bestemthed.

Oksekærre (Tonga), Mesopotamien.
Fra Kilde 8.

De indiske feltambulancer, der blev sendt til Frankrig i 1914, blev udrustet med muldyrkærre, mens oksekærre og kameler blev anvendt under varmere himmelstrøg. Her oprettedes også egentlige kamelbårne feltambulancer.

Eksempelvis indgik, fra sommeren 1918. 154th, 166th og 165th Camel Field Ambulance i 10th Division, i Palæstina [5](#).

Muldyrkærre (AT Cart), Frankrig, 1914.
Fra et samtidigt postkort.

Anvendt som sygetransportvogn kan en okse- og muldyrkærre medføre 2 hårdt sårede (på bårer) eller 4 let sårede (siddende) [6](#).

Kærren på billedet anvendes nok snarere som almindelig transportvogn end som sygetransportvogn.

Før krigen var antallet af motorkøretøjer i Indien ganske beskedent, men ved Ekspeditionskorpsets ankomst til Frankrig i september 1914 begyndte de indiske soldater at stifte bekendtskab med denne moderne teknik, bl.a. i form af et antal sygetransportvogne der blev stillet til rådighed for feltambulancerne i korpsets to divisioner.

Trænkonstabel F. Ingrey, Army Service Corps, bakser sin vogn fri af mudderet ved Richebourg L'Avoué, 29. oktober 1914 [7](#).

111th Indian Field Ambulance hørte til 3rd (Lahore) Division i Det indiske Ekspeditionskorps [8](#)).

Det indiske korps indtog sin plads i linjen fra den 22. oktober 1914 ved frontafsnittet om Ypres, og blev snart involveret i hårde kampe.

Den 29. oktober regnede det voldsomt, hvilket hæmmede troppernes bevægelser, og konstabel Ingreys sygetransportvogn kører fast. Han blev befaleet at efterlade vognen, da området var under fjendtlig ild, men ville ikke give op, og til sidst lykkedes det at få vognen fri. Trænkonstabel Ingrey belønnes med *Distinguished Conduct Medal* for sin indsats.

Frankrig

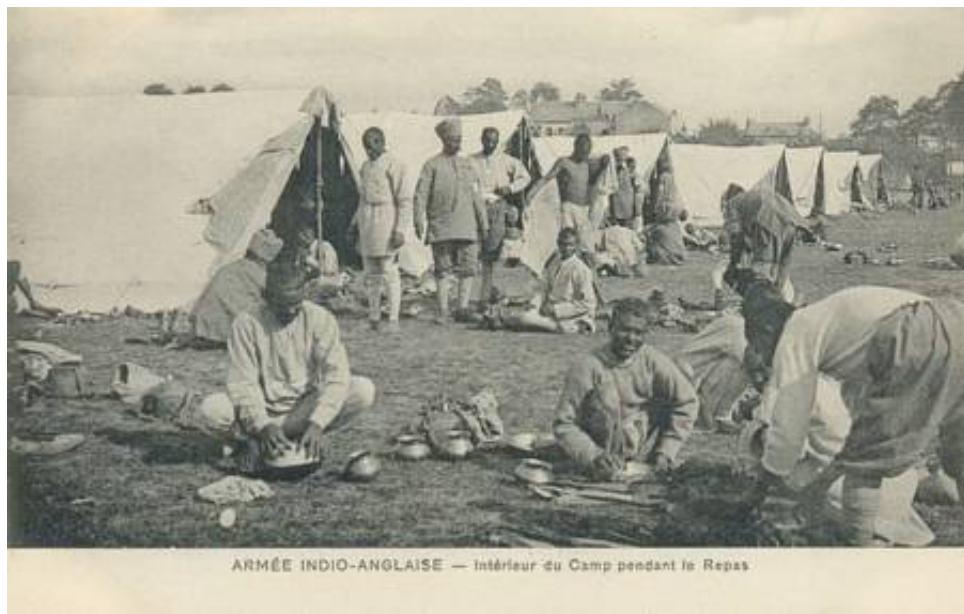

*Soldater fra en indisk feltambulace, Frankrig, 1914.
Fra et samtidigt postkort.*

Selvom påklædningen og holdningen ser noget afslappet ud, kunne det se ud som om, at der er tale om en inspektion.

Den høje engelske officer er måske cheflægen.

Datidens konventioner påbød, at en feltambulance og et felthospital skulle være afmærket med såvel Røde Kors flag som nationalflag.

Soldater fra en indisk feltambulance, Frankrig, 1914.

Fra et samtidigt postkort.

Her ser soldaterne ud til lige at være purret, og i gang med morgenforplejningen.

I midten af billedet ses en sergent (havildar), der om sin venstre arm bærer et Røde Kors armbind.

Østafrika

Det indiske Ekspeditionskorps B [9](#)), der går i land i Tysk Østafrika i november 1914, støttes, jf. Kilde 9 (der dog ikke oplyser alle enhedernes betegnelser), af følgende sanitetsenheder:

½ British Field Ambulance	Personel	1½ Indian Field Ambulance	Personel
Officerer	2	Officerer	7
Underofficerer og menige (engelske)	11	Underofficerer og menige (engelske)	2
Underofficerer og menige (indiske)	--	Underofficerer og menige (indiske)	30
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	29	Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	39
Hjælpere (privat betalt)	5	Hjælpere (privat betalt)	15

Indfødte bærere transporterer sårede, Kamerun [10](#), ca. 1915.

Ekspeditionskorpsset medbragte, bortset fra en sektion med 10 motorordonnanser, intet kørende materiel. I stedet anvendtes et indisk *Coolie Corps* bestående af 508 bærere, foruden et stort, men ukendt, antal afrikanske bærere, hvervet i Mombasa.

Ekspeditionskorpssets 343 muldyr, hvoraf de 164 hørte til 28th Mountain Battery, blev ikke landsat under kampene.

Selvom billedet stammer fra Centralafrika, giver det et indtryk af transportformen.

	Personel		Personel
2 sections, Indian Clearing Hospital		1 British Stationary Hospital	
Officerer	2	Officerer	1
Underofficerer og menige (engelske)	1	Underofficerer og menige (engelske)	5
Underofficerer og menige (indiske)	10	Underofficerer og menige (indiske)	--
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	19	Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	15
Hjælpere (privat betalt)	4	Hjælpere (privat betalt)	3
½ section, No. 3 British General Hospital		3 sections, No. 6 Indian General Hospital	
	2		6

Officerer		Officerer	
Underofficerer og menige (engelske)	5	Underofficerer og menige (engelske)	1
Underofficerer og menige (indiske)	--	Underofficerer og menige (indiske)	32
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	22	Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	55
Hjælpere (privat betalt)	3	Hjælpere (privat betalt)	12

No. 38 Sanitary Section

Officerer	1	Yderligere indgik: <ul style="list-style-type: none"> • <i>No. 2 Advanced Depot, Medical Stores</i>, med 1 engelsk underofficer samt 6 hjælpere (5+1) • <i>X-Ray Section</i>, med 1 officer og 1 en engelsk underofficer/menig samt 5 hjælpere (3+2).
Underofficerer og menige (engelske)	10	
Underofficerer og menige (indiske)	14	
Hjælpere (på den officielle lønningsliste)	75	
Hjælpere (privat betalt)	1	

Kilde 7 omtaler alle officer som værende engelske, men henset til graderne i Indian Medical Service kan nogle af officererne være indiske læger.

Alle sanitetsenhederne var under kommando af Colonel R. Robertson, Indian Medical Service, der havde funktionen *Assistant Director Medical Service* i Ekspeditionskorpsets stab.

Personel

Sanitetsenheder i Expeditionary Force C

Officerer	22
Underofficerer og menige (engelske)	37
Underofficerer og menige (indiske)	86
	262

Hjælpere (på den officielle lønningsliste)

46

Hjælpere (privat betalt)

I det noget mindre indiske Ekspeditionskorps C, der ankom til Mombasa fra 27. august 1914 med henblik på at forstærke tropperne i Engelsk Østafrika, indgik *120th Indian Field Ambulance*. Kilde 9 nævner ikke direkte, at der er tale om en indisk feltambulance, men omtaler den heller ikke - som andre - som engelsk; måske en fælles (*combined*) enhed.

Gallipoli 1915

Indian Bivouacks at Anzac Cove (Dardanelles), 1915.

Fra et samtidigt postkort.

Om soldaterne er fra 2nd Indian Field Ambulance, der blev sendt til Gallipoli sammen med 7th Indian Mountain Artillery Brigade [11](#)), se min artikel Den indiske hær - Om bjergbatterier, 1890-1940, vides ikke.

Se også min artikel Den indiske hær - Om træneheder under Første Verdenskrig, Del 1 og Del 2 for en omtale af det muldyrkorps, der bl.a. deltog i transporten af de sårede.

Mesopotamien

*Major, Indian Medical Service,
Mellemøsten, ca. 1916.
Fra Kilde 8.*

Det indiske Ekspeditionskorps D, hvis første enheder gik i land syd for Basra den 6. november 1914, omfattede bl.a. 6th (Poona) Division [12](#)), med følgende sanitetsenheder:

Sanitetsenheder i 6th (Poona) Division (September 1914)

16th (British) Field Ambulance 19th Combined Clearing Hospital
17th (British) Field Ambulance 57th (Indian) Stationary Hospital
125th (Indian) Field Ambulances 3rd (British) General Hospital
126th (Indian) Field Ambulances 9th (Indian) General Hospital
127th (Indian) Field Ambulances

Det eneste Victoria Kors, tildelt det indiske lægekorps under Første Verdenskrig, blev givet for indsats i Mesopotamien. Kaptajn John Alexander Sinton Indian Medical Service, var regimentslæge ved 37th Dogras, og fik Victoria Korset for sin indsats under Slaget om El-Hanna [13](#)), der var et af de mange forsøg på at undsætte det belejrede Kut-el-Amara. Skønt såret i begge arme og i den ene side afslog han alle forsøg på at lade sig evakuere, og fortsatte, trods fjendtlig ild, med at yde hjælp til de sårede. (Kilde 10)

På skulderklapperne bærer majoren under sine gradstegn lægekorpsets forkortede navn - *IMS*; de kirsebærrøde kravespejl viser, at majoren gør stabstjeneste.

Indisk forbindingsplads i Palæstina, ca. 1918 [15](#).

Krigens første år afslørede store mangler i forsyningstjenesten og med hensyn til evakuering og pleje af syge og sårede. Først da generalløjtnant Sir Stanley Maude [14](#)), med tilnavnet *Systematic Joe*, i juli 1916 overtager kommandoen i Mesopotamien, kommer der for alvor orden på forholdene.

De sårede i forgrunden er tyrkiske krigsfanger.

Sygetransportvognen i baggrunden ser ud til at være af typen Ford T. Antallet af motorkøretøjer i Mesopotamien var dog meget beskedent.

Til problemerne for sanitetstjenesten hørte, at antallet af sanitetsenheder var ikke på niveau med antallet af kæmpende enheder. Man manglede i stor udstrækning læger og øvrigt uddannet personale. Forsyningen af medicin og forbindsstoffer lod også meget tilbage at ønske, og trods sanitetsenhedernes store indsats, led de syge og sårede ekstra. (Kilde 11)

Hospital Paddle Steamer No. 5, fotograferet på Tigris floden [16](#).

Kampene i Mesopotamien foregik i stor udstrækning langs Tigris floden, der spillede en central rolle som forsyningsvej.

Evakuering af syge og sårede skete bl.a. ved hjælp flodbåde - ofte lokale pramme - til sanitetsinstallationer i land eller egentlige hospitalsskibe, der lå for anker ved Basra.

Kilder

1. *India's Army* af Donovan Jackson, Purnell and Sons, London 1940.
2. *The Army of India and Its Evolution* - En officiel rapport udgivet i Calcutta 1924 og genoptrykt af Picton Publishing, Chippenham/Wiltshire 1992, ISBN 0-948251-69-9.
3. Army Medical Corps (Indian Army).
4. *Doctors in the Great War* af Ian R. Whitehead, Leo Cooper, Barnsley 1999, ISBN 0-85052-691-4.
5. *The Indian Corps in France* af oberstløjtnant Merewether og Sir Frederick Smith; oprindelig udgivet i december 1917, og genoptrykt af Naval & Military Press, London i 2001, ISBN 1-84342-38-4. Bogens Tillæg 1 og 2 - Description of the Indian Army og Health of the Indian Troops in France er tilgængelige via Project South Asia.
6. *Queen Alexandra's Royal Army Nursing Corps* af Julian Paget, Leo Cooper, London 1975, ISBN 0-85052-193-9.
7. *Field Service Pocket Book (1914)*, udgivet af General Staff, War Office, London 1914, Genoptrykt af David & Charles Reprints, London 1971, ISBN 0-7153-5225-3.
8. *The Indian Army 1914-1947* af Ian Summer, Osprey Elite 72, London 2001, ISBN 1-84176-196-6.
9. *History of the Great War, Military Operations East Africa, Volume I, August 1914 - September 1916* af oberstløjtnant Charles Hordern, HSMO, London 1941. (Kan lånes på Det kongelige Garnisonsbibliotek.)
10. *VCs of the First World War - The Sideshows* af Gerald Gliddon, Sutton Publishing, Stroud/Gloucestershire 2005, ISBN 0-7509-2084-X.
11. *Battles on the Tigris - The Mesopotamian Campaign of the First World War* af Ron Wilcox, Pen & Sword Military, Barnsley/South Yorkshire, 2006, ISBN 1-84415-430-0. Bogen omtaler bl.a. problemerne for sanitetstjenesten.

Korpsmærke
Indian Army
Medical Corps [17](#)).

Korpsfarver:
Indian Army Medical Corps.
Fra Kilde 3.

Indian Army Medical Corps anlægger fra 1944 (Kilde 3) farverne kirsebærrød (*dull cherry*), sort (*black*) og gylden (*old golden*) og farverne videreføres af Army Medical Service, med følgende symbolik:

Kirsebærrød: Repræsenterer den heraldiske farve for det engelske *Royal Army Medical Corps*; symboliserer et godt helbred, det at hjælpe andre og det at være fri for sygdomme.

Sort: Repræsenterer *Indian Hospital Corps*, der havde sort som heraldisk farve; symboliserer en formløs blanding af fødsel og død.

Gylden: Farven repræsenterer *Indian Medical Service*; symboliserer solguden Æskulap, der er lægekunstens gud.

Per Finsted

Noter:

1) Se min artikel Den indiske hær - Om træneheder under Første Verdenskrig, Del 1 og Del 2.

2) Kilde 7 nævner dog antallet 11 plus en reserve. Det 11. kompagni kan være fordelt på de 3 selvstændige brigader ved Nordvestgrænsen samt den selvstændig brigade i Aden.

3) Se f.eks. Kaharis (Banglapedia)

4) Styrketallet for hjælpere på den officielle lønningsliste oplyses et sted i bogen til 6 (War Establishment/Indian Field Ambulance), mens det andet steds (War Establishment/Infantry division), dækkende tre indiske feltambulancer, oplyses til 471. Hvorledes forskellen skal forklares, er jeg ikke klar over, men jeg antager, at man i det første tilfælde får tildelt hjælpere/bærere fra en pulje, f.eks. et *Coolie Corps*. Tallet i min oversigt er en tredjedel af 471.

5) 10th (Irish) Division (The Long, Long Trail)

6) Se også artiklen Ambulance (Encyclopedia Britannica, 1911).

7) Fra en planche tegnet af J.H. Valda, set til salg hos MILPRINTS. Plancen stammer fra bogen *Deeds that Thrill the Empire*, Standard Art Book Co. Ltd., ca. 1920.

8) Se Captain Arthur Hilary Clifton Hill, Indian Medical Service (Great War Forum). En anden af divisionens feltambulancer er muligvis 8th Indian Field Ambulance, der omtales i War Story of the Canadian Army Medical Corps af J. George Adami, fra ca. 1918.

9) Se min artikel The Battle of Tanga - 1914.

10) Kamerun var - fra 5. juli 1884 - en tysk koloni i det vestlige Centralafrika. Efter Første Verdenskrig blev landet delt i et fransk og et engelsk mandatområde. Se mere i History of Cameroon (Wikipedia) samt Kamerun (Wikipedia).

11) 29th Indian Infantry Brigade & Indian Mountain Artillery at Gallipoli (Digger History).

12) Se min artikel The Road to Basra, 1914, hvorfra oversigten stammer.

13) Se The attempts to relieve Kut, January - April 1916 (The Long, Long Trail).

14) Generalløjtnant Sir Frederic Stanley Maude (1864-1917) (FirstWorldWar.com).

15) Fra *Verdenskrigen (Hæfte 256-57)* af H. Jenssen-Tusch, Johs. Lindbæk, H. Styrmer og E. Gyldenkrone, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København 1920.

16) Fra *History of the First World War, Volume 3, No. 10*, Purnell, BPC Publishing Ltd., London 1970.

17) Fra Badges of Military Units from India.